

handlar om långt mer än rötter och bakgrund till kristendomen. Den utgör en formativ faktor och en integrerad del av själva centrum i kristen teologi och tradition.

Denna avhandling är encyklopediskt grundlig, stringent analytisk och spänner samtidigt över imponerande vida fält: religionshistoria, judaistik, tolknings- och receptionshistoria, patristik, dogm- och liturgihistoria. Enligt min mening är den såväl i bredd som i djup oöverträffad i sin genre. Den som är ute efter en homiletiskt och pastoralt användbar bok, får dock snarare vara beredd på en tämligen svårsmält sten än ett välsmakande bröd. Detta innebär i sig ingen kritik av boken utan bara en varudeklaration.

Göran Larsson

Helle Merete Brix, Torben Hansen, Lars Hedegaard: *I krigens hus. Islams kolonisering af Vesten*, 256 sid. Forlaget Hovedland, Köpenhamn 2003. — Kåre Bluitgen: *Til gavn for de sorte. Om tilslørrede øjne i den danske invandrerdebat*, 178 sid. Forlaget Centrum, Köpenhamn 2003.

Den klichébild av dansk samtid som präglad svensk rapportering har omöjliggjort en nyanserad bild av den faktiska debatt som pågår i landet.

Jag vill därför uppmärksamma två nya böcker, som belyser den danska samtiden. De är mycket kritiska mot islamismen som ideologi och rörelse, och invandrergetton, men de har det gemensamt att de inte utgår från en nymornad insikt om vart den politiska vinden blåser. Deras gemensamma underlag är istället en personlig erfarenhet, som i Kåre Bluitgens fall, och ett långvarigt studium av islams historia, som i fallet med den författartrio som skrivit *I krigens hus*.

Kåre Bluitgen är i Köpenhamn en känd vänsterprofil, lärare och författare till yrket, och en av Nørrebros aktivister. Han menar att den danska vänsterns oförmåga att hantera dessa frågor lämnat fältet fritt för de krafter som han kallar «de sorte». Bluitgen är själv verksam i stadsdelen Nørrebro, där fundamentalismen syns tydligt. Segregationen har gått så långt att olika befolkningsgrupper har egna daghem och skolor och sällan eller aldrig möts. Bluitgen lägger skulden på vänstern som i ett slags beröringsångest låtsats som om problemen inte funnits. Bluitgen menar att de «genom att stödja extremt konservativa muslimska kretsar» därmed hamnat på samma sida som de som förespråkar kvinnlig omskärelse och segregation. Författaren berättar om imamen Abdul Wahid Pedersen, själv konvertit av svensk-dansk bakgrund, som har drivit en friskola dit bara somaliska barn var välkomna, och i vars trycksaker man kunde läsa att

kvinnlig omskärelse «inte vållar några stora äkten-skapliga problem».

Det är denna danska vardag som har varit utgångspunkt för Helle Merete Brix, Torben Hansen och Lars Hedegaard i boken *I krigens hus*. De ger ett stort antal exempel på segregationens i Danmark, men låter dessa mer bilda fond för ett djupgående studium av den muslimska traditionens sätt att förhålla sig till icke-muslimskt territorium. De begrepp författarna studerar är centrala för förståelsen av den islamiska väckelsen, och utgör bas för handlingar och betenden inte bara i den muslimska världen, utan också i den förskingring som invandringen i de europeiska samhällena utgör. *Dar al-Islam* betyder Islams hus, och är det begrepp som beskriver den muslimska världens territorium. Utanför detta härskar *Dar al-Harb*, ursprungligen Krigets läger, men här i boken kallat Krigets hus. Ordet läger stammar från den tid då de arabiska beduinerna byggde tältläger så att de kunde försvaras mot an-grepp. Islams hus är omgivet av fiender, av otrogna, «krigets hus».

Författarna menar att de muslimer som lever i *Dar al-Harb*, det vill säga i förskingringen i icke-muslimska länder, har en plikt och en ambition, att «förr eller senare bli en majoritet». De belägger detta med ett citat från broschyren «L'islam aujour'hui» utgiven av Muslimska världsfederationen, finansierad av det saudiska ministeriet för islamisk världspropaganda. Denna uppgift står och faller med att de muslimska invandrama *inte* blir integrerade, utan skapar stabila minoritets samhällen utifrån vilka de kan verka.

Den framgångsrikaste vägen att nå sina mål, är att upprätta vad den franske marxistiske politikern Yves Lacoste kallar «frivilliga getton» främst i de stora städerna. Typiskt nog spreds det i bostadsområdet Nørrebro, i oktober 2001, ett flygblad som uppmanade invånarna att kämpa för att förklara området för muslimskt territorium: «Det har tagit oss 1.400 år att komma till Danmark och vi reser aldrig hem, eftersom vi inte får svika islams mål Khalifa».

Imanen Fatih Alev, som är en mycket kontroversiell person, har också offentligt sagt, att drömmen är ett muslimskt Danmark: «Den drömmen ska nog gå i uppfyllelse. Många danskar konverterar till islam nu för tiden och förr eller senare blir vi en majoritet». Det finns en *fatwa* utfärdad av Abd al-Aziz al-Siddiqi, som kräver att muslimer invandrar till Europa och USA, länder som kallas *bilad al-kufri* (otrons land). För detta talar också en omfattande islamisk missionsrörelse, som finansierar allt ifrån inköp av slöjor åt unga flickor, till bygget av moskéer och muslimska institutioner. Att de fundamentalistiska organisationerna i Danmark fäster stor vikt vid just frågan om *hidjab* är ett faktum. När Minhaj ul-Qurans ledare Tahir ul-Qadri talade på ett möte på Sct. Annæ Gym-

nasium i Köpenhamn sa han att väst uppfattar kvinnan som boskap och tvingar henne att bli «bitch goddesses or femme fatales». När Hizb-ut-Tahrir höll möte i Köpenhamn, hösten 2001, tvingades kvinnor att gå genom en särskild ingång och att sitta åtskilda från männen. Den svaghet som finns i författarnas framställning är att de möjligen överdriver en islamistisk ambition att kolonisera västerlandet. Även om enskilda organisationer och stater som Saudi-Arabien har sådana drömmar, kan de rimligen inte anses omfattas av majoritetsbefolkningarna i exil. I det avseendet blir rågången mellan invandringens konsekvenser (och därmed bristen på integration, som är ett socialt problem i hela Europa) och en uttalad islamism alltför otydlig.

Författarnas perspektiv på islamiseringen kan sägas vara modernitetens och frihetens. De utgår ifrån att de europeiska samhällena frigjort sig från kyrkans makt. Moderniteten innebär att religionen är en privatsak. Islam är en underkastelsens religion, där världsliga lagar inte tillmätts någon betydelse vid sidan av Koranens ord. Därför är också det långsiktiga målet en teokrati av samma slag som den iranska. Författarna menar att det är förvånansvärt att vänstern inte tagit strid mot islamiseringen. Bokens slutsats är, att islamismen är en «högerextremistisk rörelse», och pekar på förbindelser mellan tyska nynazister, franska högerextremister och italienska nyfascister å ena sidan, och islamister å den andra.

Både Bluitgen och författarrion bakom *I krigens hus* tycks mena att enda vägen framåt, är att på alla fronter — i skolan, i den offentliga debatten och i lagstiftningen — argumentera emot och bekämpa den islamism som vill förvandla demokratier till slutna och totalitära samhällen.

Thomas Nydahl

Birger Gerhardsson: *Memory and Manuscript: Oral Tradition and Written Transmission in Rabbinic Judaism and Early Christianity [1961] with Tradition and Transmission in Early Christianity [1964]. Combined Edition with a New Preface. Foreword by Jacob Neusner. 426 sid. Eerdmans, Grand Rapids, Michigan 1998.* — Birger Gerhardsson: *The Reliability of the Gospel Tradition. Foreword by Donald A. Hagner. xxiv + 143 sid. Hendrickson, Peabody, Massachusetts, 2001.*

De senaste åren har flera av Gerhardssons mest betydande arbeten givits ut i nya upplagor. *Memory and Manuscript* från 1961, har kompletterats med det tre år senare publicerade svaret på den efterföljande kritiken, och försetts med ett förord av Jacob Neusner.

Evangeliernas förhistoria (1977), «Der Weg der Evangelientradition» (1983), samt *The Gospel Tradition* (1986) har kombinerats i en engelsk volym med förord av Donald Hagner.

En genomläsning av Gerhardssons arbeten ger framför allt tre bestående intryck. Det ena är att vi här har en forskare som, till skillnad från många andra på denna tid, tar Nya testamentets judiska bakgrund och den tidigkristna rörelsens judiska miljö på fullaste allvar. Det andra är att dialogen och diskussionen hela tiden, även i de senare texterna, förs med, eller snarare mot, den klassiska formkritiken. Det tredje är att Gerhardsson ända sedan receptionen av *Memory and Manuscript* har upplevt sig missuppfattad och missförstådd av sina kritiker.

Det sistnämnda bekräftas också av de bägge förordsförfattarna, Neusner och Hagner, som bägge menar att Gerhardsson missförstås av forskare överlag. Deras respektive motiv och egna läsningar av Gerhardsson skiljer sig emellertid åt.

För Hagner är Gerhardssons texter ett vapen mot det amerikanska Jesusseminariet, vars «coloring game is silliness because it asks the wrong questions». Hagner understryker det som Gerhardsson själv gång på gång upprepar: han förnekar inte att Jesustraditionen tolkats, förändrats, redigerats och anpassats, utan protesterar mot formkritikens förenklade analogier med folksagan. Traditionerna har inte uppkommit anonymt ur tomta intet. De har *formats* men inte *skapats* utifrån den tidiga kyrkans behov. Hagner läser emellertid Gerhardsson som belägg för att traditionsförmedlingen från Jesus till lärjungarna i stort sett följde den rabbiniska modell för traditionsförmedling som Gerhardsson tecknar. Jesu undervisning betraktades dessutom av hans anhängare från första början som «holy speech», vilket motiverade memorering, och därmed avskrivs andra modeller som ger rum för en mer flytande eller tänjbar traditionsförmedling. Gerhardssons modell motiverar Hagner att avvisa som vilseledande alla de sentida Jesusböcker och egna perspektiv som avviker från evangeliernas information.

Neusners förhållningssätt till Gerhardssons texter är mer svärdefinierat. Efter att ha hört till Gerhardssons argaste kritiker gör han i förordet avbön genom att hejdlöst skylla på och bespotta sin tidigare och numera avlidne lärare Morton Smith. Förutom lustmordet på Smith innehåller Neusners förord huvudsakligen en redogörelse för egna publikationer samt en utläggning av hans egen syn på den rabbiniska litteraturens paradigmatiska och ahistoriska karaktär. I likhet med Hagner noterar Neusner att Gerhardsson *inte*, som han först trodde, var en godtrogen, okritisk nytestamentlig forskare som tog evangelietraditionerna «at face value». Till skillnad från Hagner läser